

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 04.09.2020

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/12137

Saksbehandler:
Vemund Jaren

Iverksetting og oppfølging av kvalitetsnormen for villrein

Kvalitetsnorm for villrein (Rangifer tarandus) ble fastsatt ved Kongelig resolusjon 23.juni 2020, og trådte i kraft straks. Miljødirektoratet vil her gi aktuelle institusjoner og forvaltningsorganer en orientering om hvordan sentrale innspill i høringen er ivaretatt, og om iverksetting og oppfølging av kvalitetsnormen. Det legges særlig vekt på arbeidet med innsamling og håndtering av grunnlagsdata for klassifisering etter normen, der det for flere av måleparameterne vil kreves stor lokal medvirkning. Det er lagt opp til at første gangs klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene skal gjennomføres høsten 2021 og de øvrige områdene høsten 2023.

Bakgrunn

I forbindelse med Stortingets behandling 23. mai 2016 av Meld. St. 14 (2015-2016) - *Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold*, ble det fattet vedtak om at "Stortinget ber regjeringen utarbeide en kvalitetsnorm for villrein". Klima- og miljødepartementet har fulgt opp Stortingets bestilling gjennom oppdrag til Miljødirektoratet om å utvikle faggrunnlag og legge fram forslag til en slik kvalitetsnorm med hjemmel i naturmangfoldloven § 13. Forslaget om en kvalitetsnorm for villrein bygger på faglige råd fra en uavhengig og bredt sammensatt ekspertgruppe nedsatt av Miljødirektoratet. Resultatene av gruppas arbeid er presentert i [NINA Rapport 1400: Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe](#).

Høring og fastsetting av kvalitetsnormen

Med bakgrunn i rapporten utarbeidet Miljødirektoratet et høringsbrev og høringsnotat, og saken ble etter oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendt på bred alminnelig høring 02.12.19 med høringsfrist 03.03.20. Det kom inn i alt 76 høringsuttalelser, og disse er oppsummert av Miljødirektoratet.

Høringen har vist at så godt som alle høringsinstansene er positive og støtter at det blir etablert en kvalitetsnorm for villrein med hjemmel i naturmangfoldloven § 13. Det blir pekt på at det er viktig at kvalitetsnormen kan gi et godt bilde av status for den samla belastningen på villreinområdene. Dette vil gi et godt utgangspunkt for å identifisere faktorer som medvirker til en negativ utvikling

for villreinen, for så å konkretisere aktuelle tiltak for å kunne forbedre miljøtilstanden for de enkelte bestandene og områdene. Det er noen tema som mange av høringsinstansene har vært opptatt av. Stikkordsmessig gjelder dette blant annet behovet for økonomiske ressurser til datainnsamling og klassifisering, ansvarsdeling for innsamling av grunnlagsdata, økt lokal medvirkning i arbeidet med klassifisering, klassifisering hvert fjerde år i stedet for hvert femte år, at målet bør være god kvalitet i stedet for middels kvalitet (iallfall for nasjonale villreinområder og på lengre sikt), avveininger av hensynet til villrein opp mot andre samfunnsinteresser, og ønske om mer forpliktende formuleringer omkring arbeidet med tiltaksplaner.

[Kvalitetsnorm for villrein \(Rangifer tarandus\)](#) ble fastsatt ved [Kongelig resolusjon 23.06.20](#), og den trådte i kraft straks. Selve kvalitetsnormen finnes i dokumentet på Lovdata, med vedlegg som beskriver klassifiseringssystemet (I), og klassifisering etter de tre delnormene Bestandsforhold (II), Lavbeiter (III) og Leveområde og menneskelig påvirkning (IV). Kongelig resolusjon inneholder åtte kapitler, der vi særlig vil vise til kap.5 om de generelle merknadene til departementet, og kap.6 om departementets merknader til de enkelte artiklene og vedleggene. I disse kapitlene er hovedinnholdet i høringsuttalelsene gjennomgått og vurdert av departementet.

Innsamling og tilrettelegging av datagrunnlag for klassifiseringen

Vi vil her gi en oversikt over hvordan vi planlegger å samle inn det nødvendige datagrunnlaget for klassifisering etter de ulike delnormene og måleparameterne. I dette arbeidet vil det for flere av parameterne være nødvendig med stor lokal medvirkning og arbeidsinnsats. Dette var et sentralt tema i høringen, og vi har inkludert mange av de konstruktive høringsinnspillene i modellen som presenteres her. Det var bred oppslutning i høringen om den framdriftsplanen som var foreslått, noe som innebærer at de ti nasjonale villreinområdene skal klassifiseres høsten 2021 og de 14 øvrige områdene høsten 2023. Dette gir selvsagt også føringer for rekkefølge og prioriteringer i datainnsamlingen.

Delnorm 1 Bestandsforhold

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har gjennom sin aktivitet med forskning og bestandsovervåking, og som en del av forarbeidet til kvalitetsnormen, allerede samlet inn og systematisert et betydelig materiale under denne delnormens måleparameter a), b) og c), se nedenfor. Dette vil bli gjennomgått i løpet av høsten 2020 med sikte på å kvalitetssikre det allerede innsamla materialet og supplere med data som finnes lokalt, men som ikke inngår i de datasettene NINA besitter i dag. Det legges også opp til å starte datainnsamling i de områdene som ikke inngår i det nasjonale overvåkningsprogrammet høsten 2020. Her ser en for seg oppstart med en serie lokale møter slik at en får bedre kjennskap til hva som allerede er gjort i de ulike områdene, og å finne gode løsninger for gjennomføring av den nødvendige datainnsamlingen framover slik det er skissert nedenfor.

Status og planer for datainnsamling til de ulike måleparameterne under delnorm 1 er slik:

a) *Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt for kalv*

Alle kalver veies kort tid etter felling, og vektene legges inn i appen "Sett og skutt" eller i Hjorteviltregisteret av jegerne selv. Korreksjon av vektene til simlekalv felt 4.september gjøres av NINA ved tilrettelegging av dataene. Det vil være nødvendig med betydelig lokalt motiveringsarbeid for å få alle jegerne til å legge inn vekter.

b) *Antall kalver per 100 simler og ungdyr*

Dette registreres i dag av NINA fra fly/helikopter med lokal assistanse om sommeren i de seks områdene som er med i det nasjonale overvåkingsprogrammet, som alle er nasjonale villreinområder og skal klassifiseres i første runde. Det er også noen andre områder som gjennomfører dette i dag. Det legges opp til kurs/samlinger for lokalt registreringsmannskap for opplæring og drøfting av nødvendige tilpasninger av metodikk i de ulike områdene i løpet av høsten/vinteren 2020/2021. NINA og Norsk villreinsenter vil ta nærmere kontakt om dette.

c) *Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle*

Dette registreres i dag av NINA med lokal assistanse gjennom strukturtellinger om høsten i overvåkingsområdene, hovedsakelig med teleskop fra bakken. Strukturtellinger gjennomføres også i mange andre områder med lokalt mannskap. Det legges opp til kurs/samlinger felles med de som er beskrevet under b) ovenfor.

d) *Genetisk variasjon*

Det foreligger data fra tidligere prosjekter i nesten alle villreinområder, se tab. 3.4.1 i NINA Rapport 1400, slik at eventuelt tap av genetisk variasjon kan beregnes. Det legges opp til å bruke hjerne- og lymfeprøvene fra kartleggingen av skrantesjuka i alle områder. Det er allerede startet et prosjekt der Veterinærinstituttet (VI) har etablert en biobank, mens NMBU m.fl. har utviklet metodikken og vil gjennomføre analysene. Resultater fra alle de nasjonale villreinområdene skal foreligge til 01.09.21. Det vil også bli gjort analyser av tamreinområdene Riast/Hylling og Trollheimen for å kartlegge eventuell genetisk påvirkning på villrein i nordområdene. Videre vil det bli gjort analyser av flere delbestander i de områdene som synes å ha bestandsfragmentering. De øvrige villreinområdene vil bli analysert fram til 2023. Det er ikke nødvendig med spesiell lokal medvirkning så lenge CWD-kartleggingen pågår.

e) *Helsestatus - forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom*

Her vil datagrunnlaget i første omgang være kartleggingen av skrantesjuka som allerede pågår, og det kreves ikke lokal medvirkning utover dette. Det vil bli arbeidet videre med utvikling av mulig ny metodikk som på sikt kan fange opp et bredere sett av sykdommer og helseparametere, men kunnskapsgrunnlaget for å innføre dette i kvalitetsnormen er foreløpig ikke til stede.

Delnorm 2 Lavbeiter

Klassifiseringen av lavbeiter vil bli gjennomført ved en kombinasjon av satellittovervåking og feltbaserte undersøkelser i noen villreinområder med ulik forekomst av beitelav. For kalibrering av fjernmålingen legges det opp til å samle inn data om tilstanden i lavbeitene hvor man måler lavdekning, lavhøyde og lavvolum i faste felter innenfor noen villreinområder. NINA vil ha ansvaret for arbeidet, og det er i 2020 satt i gang feltarbeid med innsamling av bakkeedata i noen villreinområder med liten lavdekning som kan representere de kystnære og atypiske vinterbeitene; Nordfjella, Fjellheimen og Vest-Jotunheimen. Det vil bli arbeidet videre med metodikken for analyse av fjernmålingsdata. Det legges opp til at estimering av lavbiomassen i samtlige villreinområder kan gjøres høsten 2021. Det er ikke behov for spesiell lokal medvirkning i dette arbeidet.

Delnorm 3 Leveområde og menneskelig påvirkning

Det ble gjennomført kartlegging av "biologisk yttergrense" og viktige funksjonsområder for villrein i samtlige nasjonale villreinområder som grunnlag for de regionale planene i perioden 2008 - 2012. Seinere er det også gjennomført kartlegging av fire andre områder, samt en "grovkartlegging" av de øvrige områdene som grunnlag for arbeidet med Nasjonal ramme for vindkraft i 2018. Norsk villreinsenter har hatt hovedansvar for disse prosjektene, som ble gjennomført i nært samarbeid med lokale ressursgrupper for hvert enkelt område. En samlet oversikt over gjennomførte kartleggingsprosjekter finnes på villrein.no, [her](#).

I kvalitetsnormen for villrein er det lagt opp til å videreføre denne arbeidsmetoden, men det er også nødvendig å identifisere, avgrense og forankre såkalte *fokusområder* der det er utfordringer knyttet til villreinens bruk av området i forhold til menneskelige inngrep og ferdsel. Dette har i noen grad vært gjort i villreinområder som har hatt regionale FoU-prosjekter (GPS-prosjekter), men grunnlaget og metodikken for utpeking og avgrensning av områdene har vært noe varierende. I de fleste andre villreinområder har det ikke vært arbeidet spesielt med dette.

I NINA Rapport 1400 ble det anbefalt at det først bør utvikles en *kartleggingsmal* som kan sikre at metodikken og resultatene blir ensartet og sammenliknbare på tvers av ulike villreinområder. Dette arbeidet er nå gjennomført, og kartleggingsmalen ble ferdigstilt og oversendt til Miljødirektoratet sommeren 2020. Det vises til nærmere omtale og NVS Notat 8/2020 på villrein.no, [her](#).

Proessen med kartlegging av funksjonsområder og fokusområder krever stor lokal medvirkning. Det er nødvendig å benytte kvantitative, stedfestede data der slike finnes (f.eks fra GPS-prosjekter eller "Sett rein"), men det er også nødvendig med solid erfaringsbasert kunnskap fra lokale ressurspersoner om villreinens bruk av leveområdene over lengre tid. Videre er det viktig å ha en god lokal forankring av fokusområdene som skal inngå i klassifiseringen etter kvalitetsnormen. Kartleggingsprosessen er nærmere beskrevet i NVS Notat 8/2020, og vi viser til dette.

Det vil i første omgang være nødvendig å oppdatere kartene for de ti nasjonale villreinområdene som skal klassifiseres høsten 2021. Dette arbeidet trenger ikke starte fra bunnen av slik som nye kartleggingsprosjekter, men må fange opp eventuelle endringer som har skjedd i villreinens arealbruk siden forrige kartlegging, med tilhørende justering av funksjonsområdenes avgrensning. Det må også gjennomføres arbeid med fastsetting av fokusområder i tråd med de definisjoner og prosesser som er beskrevet i NVS Notat 8/2020.

Behovet for ny og grundig kartlegging av de andre villreinområdene vil variere noe, da det relativt nylig er gjennomført slike prosjekter i Norefjell - Reinsjøfjell, Brattefjell - Vindeggen, Fjellheimen og Våmur - Roan. Kartleggingen av de øvrige områdene må følge standard prosessbeskrivelse i NVS Notat 8/2020, og vil bli gjennomført i en andre runde som må være ferdigstilt til høsten 2023. I mange av områdene vil det ligge nyttig bakgrunnskunnskap og informasjon om aktuelle ressurspersoner i "grovkartleggingen" som ble gjennomført i 2018 som grunnlag for Nasjonal ramme for vindkraft.

Norsk villreinsenter vil ha hovedansvaret for kartleggingsprosjektene slik som tidligere, og de vil ta direkte kontakt med nøkkelpersoner i de enkelte områdene med sikte på etablering av

prosjektgrupper for kartleggingen. Av framdriftshensyn vil det være nødvendig at kartlegging av flere områder vil foregå parallelt.

Klassifisering

Selve klassifiseringsarbeidet består i at de innsamlede data analyseres og vurderes for hver enkelt måleparameter og delnorm, og at dette sammenstilles til en helhetlig samlet tilstandsvurdering for hvert villreinområde; god (grønn), middels (gul) eller dårlig (rød) kvalitet. For områder som ikke oppnår middels eller god kvalitet skal det utarbeides en påvirkningsanalyse som kan klarlegge årsakene til dette. Klassifisering og påvirkningsanalyser skal utføres av fagmiljø med særskilt kompetanse på villrein og arealbruk og pekes ut av Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer. I tillegg skal Miljødirektoratet oppnevne inntil to lokale representanter for hvert villreinområde etter forslag fra Villreintrådet i Norge. Ettersom den første klassifiseringen skal gjøres høsten 2021 vil slik oppnevning bli gjort i første halvår 2021.

Økonomi og ansvarsdeling

Det er satt av 4 mill. kr til etablering og drift av kvalitetsnormen på Miljødirektoratets budsjett i 2020, og Klima- og miljødepartementet har gitt uttrykk for at de vil følge opp dette i de årlige budsjettforslagene framover. Miljødirektoratet inngår kontrakter med de utførende FoU-institusjonene (NINA, NMBU, Veterinærinstituttet) og Norsk villreinsenter om oppgavene som er beskrevet ovenfor.

Det er mange av høringsinstansene som har vært opptatt av at det blir stilt nok økonomiske ressurser til disposisjon for innsamling av grunnlagsdata, og det er pekt på at mange av de mindre villreinområdene har små inntekter og liten mulighet til å bidra i finansieringen av slikt arbeid. Videre har det vært framhevet at ansvarsdelingen for datainnsamling må standardiseres og bli klarere, også for områder som er med i det nasjonale overvåkingsprogrammet. Vi viser her til Kongelig resolusjon kap.5.4 der innspillene om dette temaet er gjennomgått og kommentert av departementet. Det sies blant annet at det ser ut til å være behov for å finne gode og ryddige finansieringsordninger og bedre samkjøring mellom eksisterende overvåkingsprogram og arbeidet med kvalitetsnormen, og at departementet vil be Miljødirektoratet om å følge opp dette i arbeidet med gjennomføring av kvalitetsnormen. Vi legger opp til at denne problematikken vil bli drøftet på de lokale møtene som er omtalt under delnorm 1 ovenfor, og at dette vil gi grunnlag for utforming av en god og hensiktsmessig finansieringsmodell som kan benyttes framover.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Morten Vangen
seksjonsleder

Vemund Jaren
fagdirektør

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Villreinrådet i Norge			
Fylkesmannen i Vestland	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	Tønsberg
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404	Molde
Fylkesmannen i Trøndelag / Trööndelagen fylhkenålma	Postboks 2600	7734	Steinkjer
Fylkesmannen i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Fylkesmannen i Oslo og Viken	Postboks 325	1502	MOSS
Fylkesmannen i Rogaland	Postboks 59	4001	Stavanger
Fylkesmannen i Agder	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Viken fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Innlandet fylkeskommune	Postboks 4404 Bedriftsenteret	2325	HAMAR
Vestland fylkeskommune	Postboks 7900	5020	BERGEN
Møre og Romsdal fylkeskommune	Julsundveien 9	6412	MOLDE
Rogaland fylkeskommune	Postboks 130 Sentrum	4001	STAVANGER
Vestfold og Telemark fylkeskommune	Postboks 2844	3702	SKIEN
Trøndelag fylkeskommune	Postboks 2567	7735	STEINKJER
Norsk institutt for naturforskning	Postboks 5685 Torgarden	7485	Trondheim
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	Postboks 5003	1432	ÅS
Veterinærinstituttet	Pb 750 Sentrum	0106	OSLO
Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Postboks 8112 Dep	0032	OSLO
Norsk villreinsenter nord			
Norsk villreinsenter sør			
Alvdal kommune	Gjelen 3	2560	Alvdal
Askvoll kommune	Boks 174	6988	Askvoll
Aurland kommune	Vangen 1	5745	AURLAND
Bygland kommune	Sentrum 18	4745	Bygland
Bykle kommune	Rådhuset	4754	Bykle
Dovre kommune	Kongsvegen 4	2662	Dovre
Eidfjord kommune	Simdalsvegen 1	5783	Eidfjord
Etne kommune	Boks 54	5591	ETNE
Flesberg kommune	Postmottak-kommunehuset	3623	Lampeland
Flå kommune	Sentrumsvegen 24	3539	Flå
Folldal kommune		2580	Folldal
Fyresdal kommune	Klokkarhamaren 6	3870	Fyresdal
Gjesdal kommune	Rettedalen 1	4330	Ålgård
Gloppen kommune	Grandavegen 9	6823	Sandane
Hamar kommune	Postboks 4063	2306	Hamar

Hemsedal kommune	Kommunehuset	3560	Hemsedal
Hjartdal kommune	Saulandsvegen 414	3692	Sauland
Hjelmeland kommune	Vågavegen 116	4130	Hjelmeland
Hol kommune	Ålmannvegen 8	3576	Hol
Holtålen kommune	Bakkavegen 1	7380	Ålen
Hægebostad kommune	Laukrokveien 4	4595	TINGVATN
Høyanger kommune	Boks 159	6991	Høyanger
Kongsberg kommune	Postboks 115	3602	Kongsberg
Krødsherad kommune	Kommunehuset	3536	Noresund
Kvinesdal kommune	Nesgata 11	4480	Kvinesdal
Kviteseid kommune	Kviteseidgata 13	3850	Kviteseid
Lesja kommune	Kommunehuset	2665	Lesja
Lom kommune	Midtgard	2686	LOM
Luster kommune	Rådhuset	6868	Gaupne
Lærdal kommune	Boks 83	6886	Lærdal
Midtre Gauldal kommune	Rådhuset	7290	Støren
Modalen kommune	Mo	5729	Modalen
Molde kommune	Rådhusplassen 1	6413	Molde
Nissedal kommune	Kommunehuset, Treungvegen 398	3883	Treungen
Nord-Fron kommune	Nedregata 50	2640	Vinstra
Nore og Uvdal kommune	Sentrum 16	3630	Rødberg
Notodden kommune	Postboks 193	3672	Notodden
Oppdal kommune	Inge Krokanns vei 2	7340	Oppdal
Os kommune	Rytrøa 14	2550	Os I Østerdalen
Rauma kommune	Vollan 8 A	6300	Åndalsnes
Rendalen kommune	Hanestadveien 1	2484	RENDALEN
Rennebu kommune	Myrveien 1, Berkåk	7391	Rennebu, Berkåk
Ringebu kommune	Hanstadgata 4	2630	Ringebu
Ringsaker kommune	Postboks 13	2381	Brumunddal
Rollag kommune	Vrågåvegen 10	3626	Rollag
Røros kommune	Bergmannsgata 19	7374	RØROS
Sauda kommune	Postboks 44	4201	Sauda
Sel kommune	Botten Hansesns gate 9	2670	Otta
Seljord kommune	Brøløsvegen 13 A	3840	Seljord
Sigdal kommune	Kommunehuset	3350	Prestfoss
Sirdal kommune	Tonstadvegen 28, Rådhuset	4440	Tonstad
Skjåk kommune	Moavegen 30	2690	Skjåk
Stor-Elvdal kommune	Postboks 85	2481	KOPPANG
Stranda kommune	Postboks 264	6201	Stranda
Stryn kommune	Tonningsgata 4	6783	Stryn
Suldal kommune	Eidsvegen7	4230	Sand
Sunndal kommune	Postboks 94	6601	Sunndalsøra
Sør-Fron kommune	Kommunevegen 1	2647	SØR-FRON
Tinn kommune	Postboks 14	3661	Rjukan
Tokke kommune	Storvegen 60	3880	Dalen
Tolga kommune	Kommunehuset	2540	Tolga

Tynset kommune	Torvgata 1	2500	TYNSET
Ulvik herad kommune	Skeiesvegen 3	5730	Ulvik
Vaksdal kommune	Konsul Jebbens gate 16	5722	Dalekvam
Valle kommune	Postboks 4	4747	Valle
Vindafjord kommune	Rådhusplassen 1	5580	ØLEN
Vinje kommune	Vinjevegen 192	3890	Vinje
Vågå kommune	Edvard Storms veg 2	2680	Vågå
Øyer kommune	Kongsvegen 325	2636	Øyer
Ål kommune	Torget 1	3570	ÅL
Åmli kommune	Gata 5	4864	Åmli
Åmot kommune	Torget 1	2450	Rena
Årdal kommune	Statsråd Evensens veg 4	6885	ÅRDALSTANGEN
Åseral kommune	Gardsvegen 68	4540	ÅSERAL
Ullensvang kommune	Opheimsgate 31	5750	ODDA
Sunnfjord kommune	Postboks 338	6802	FØRDE
Sandnes kommune	Postboks 583	4302	SANDNES
Voss herad kommune	Postboks 145	5701	VOSS
Fjord kommune	Olavsgata 10	6210	VALLDAL
Nes kommune	Boks 114	2151	Årnes